

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА « 1 » вересня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА ДЕМОКРАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ**

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*
Спеціальність – 052 Політологія

Освітньо-професійна програма: ОПІ «Політологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 052 – Політологія

2022–2023

Робоча програма навчальної дисципліни Одеса: ОНУ, 2022. – 2 8 с.

Розробники: УЗУН Юлія – д. політ. н., доцент, проф. кафедри політології.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології ФМВПС

Протокол № 1 від “ 29 ” 08 2022 р.
Завідувач кафедри _____ (д. ф. н., проф. Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом
ОПП/ОНП _____ (д. п. н., проф. Марія МІЛОВА)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)
факультету МВПС Протокол № 1 від “ 30 ” 08 2022 р.
Голова НМК _____ (к. п. н., доц. Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “ 28 ” серпня 2023 р.
Завідувач кафедри _____ (Японюк В. В.)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри
Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 202 _____ р.
Завідувач кафедри _____ (_____)

ЗМІСТ

	Опис навчальної дисципліни	
	Мета та завдання навчальної дисципліни	
	Зміст навчальної дисципліни	
	Структура навчальної дисципліни <i>(денна / заочна)</i>	
	Теми практичних занять	
	Теми семінарських та лабораторних занять	
	Самостійна робота	
	Методи навчання	
	Форми контролю та методи оцінювання Критерії оцінювання результатів навчання	5
	Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти	6
	Методичне забезпечення	6
	Питання для підготовки до підсумкового контролю	7
	Рекомендована література до вивчення курсу	9

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
<p>Загальна кількість: кредитів – 4</p> <p>годин – 120</p> <p>змістових модулів – 2</p> <p>ІНДЗ – дослідження та презентація спеціальної теми.</p>	<p>Галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки</p> <p>Спеціальність 052– політологія</p> <p>Рівень вищої освіти: бакалавр</p>	Вибірковий освітній компонент	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	3-й
		<i>Семестр</i>	
		6-й	6-й
		<i>Лекції</i>	
		26 – год.	12 – год.
		<i>Практичні</i>	
		24 – год.	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		70 – год.	108 – год.
у т.ч. ІНДЗ*: - 30 год.			
Форма підсумкового контролю: залік			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна включена до переліку вибірових освітніх компонентів (ВК) освітньо-професійної програми (ОПП) для *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 – «Політологія»*.

Метою навчальної дисципліни є опанування здобувачами вищої освіти сутності, завдань та інституційних механізмів реалізації політики національної безпеки в контексті комплексної діяльності, спрямованої на забезпечення повноти реалізації прав людини та громадянина та на основі формування ефективної системи демократичного контролю.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: формування у здобувачів вищої освіти ціннісно-орієнтованого та гуманітарного світосприйняття, де істотною складовою є повага до прав людини; формування системи знань щодо сутності, завдань та інституційних механізмів реалізації політики національної безпеки в контексті комплексної діяльності, спрямованої на забезпечення повноти реалізації прав людини та громадянина.

Предмет навчальної дисципліни – актуальні питання розвитку національної безпеки в контексті комплексної діяльності, спрямованої на забезпечення повноти реалізації прав людини та громадянина та на основі формування ефективної системи демократичного контролю.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування **компетентностей**:

Інтегральних компетентностей (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю, динамічністю, складністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки. **Загальних компетентностей: ЗК01.** Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. **ЗК04.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). **ЗК06.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. **ЗК07.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. **Спеціальних компетентностей: СК01.** Здатність використовувати категорійно – понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки. **СК02.** Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки. **СК03.** Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. **СК04.** Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності. **СК05.** Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. **СК06.** Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні. **СК07.** Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності. **СК08.** Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу. **СК09.** Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефакхівців.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен :

знати: зовнішньополітичні та внутрішньополітичні чинники стабільності та безпеки національного та державного розвитку; теоретико-методологічні засади, принципи, пріоритети національної політики в сфері національної безпеки, в сфері економічного та соціального розвитку, в сфері екологічного, продовольчого, біологічного розвитку та біобезпеки, в сфері інформаційного розвитку та в сфері кібернетики, в сфері військово-політичного та міжнародно-

політичного розвитку; інструменти протидії загрозам національній безпеці; склад, структурні відносини в системі сектору безпеки та оборони в державі; національні та міжнародні стандарти в сфері політики забезпечення національної безпеки; теоретичні та практичні підходи щодо нового формату стратегічного керівництва сектору безпеки і оборони України та військового управління силами оборони; місце і роль України в регіональних і глобальних системах безпеки та міжнародних організаціях; суть концепції та стратегії національної безпеки України (в порівнянні з іншими країнами); основні обов'язки людини і громадянина; національні засоби захисту прав людини; правовий механізм захисту прав людини та гарантій його реалізації за Конституцією України; умови обмеження прав та свобод людини; механізм демократичного контролю за дотриманням відкритості, чесності, прозорості діяльності органів забезпечення національної безпеки в контексті забезпечення гарантій захисту прав та свобод індивіда та громадянина.

вміти: аналізувати національну політику в сфері національної безпеки; визначати та прогнозувати ситуації загроз в сфері розвитку людського потенціалу; визначати ситуації загроз в сфері економічного та соціального розвитку; визначати ситуації загроз в сфері екологічного, продовольчого, біологічного розвитку та біобезпеки; визначати ситуації загроз в сфері розвитку людського потенціалу; визначати ситуації загроз в сфері інформаційного розвитку та в сфері кібернетики; визначати ситуації загроз в сфері військово-політичного та міжнародно-політичного розвитку; орієнтуватися в структурах сектору безпеки та оборони; користуватися інструментами демократичного контролю в сфері національної безпеки та оборони; застосовувати знання з метою забезпечення ефективної правозахисної діяльності; користуватися інституційними механізмами та процедурами захисту прав людини та громадянина як на національному, так і на міжнародному рівні.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1: Теоретико-методологічні основи забезпечення формування політики національної безпеки та оборони

ТЕМА 1. НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ ЯК ОБ'ЄКТ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Предмет, об'єкт, мета курсу. Теоретико-методологічне обґрунтування проблематики курсу. Наукова вивченість проблематики. Національні інтереси як об'єкт політики національної безпеки. Національні інтереси: історія формування, сутність, типологія, підходи щодо аналізу. Чинники формування національних інтересів. Суб'єкт національного інтересу: проблеми розрізнення в умовах глобалізації та зростання взаємозалежності. Природа національного інтересу. Проблеми визначення об'єктивного характеру національного інтересу. Пріоритети національних інтересів згідно з національними доктринами.

ТЕМА 2. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ПОНЯТТЯ, ЗАСАДИ, НАПРЯМИ. Світовий досвід прийняття концепцій національної безпеки. Засади національної безпеки та правова основа державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Принципи державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Захист людини та громадянина; суспільства та його цінностей, добробуту, умов для сталого розвитку; держави - її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності; території, природного середовища - від надзвичайних ситуацій – пріоритетні цілі державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Загрози національній безпеці. Напрями державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Пріоритети державної політики у сферах національної безпеки і оборони.

ТЕМА 3. ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ. Сектор безпеки та оборони: поняття, правове закріплення, складові. Функції та повноваження складових сектору безпеки і оборони. Управління Сектором безпеки. Керівництво в сферах національної безпеки та оборони. Координація в сферах національної безпеки та оборони. Реформа Сектору безпеки в Україні. Планування у сферах національної безпеки та оборони. Національна розвідувальна програма та інші державні програми у сферах національної безпеки і оборони. Агентство передових оборононних дослідницьких проєктів (DARPA) в США. Держагенція передових дослідницьких проєктів (GARDA) в Україні.

ТЕМА 4. ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ В СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ. Теоретичні основи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Організаційна модель демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. «Американський» і «німецький» варіанти здійснення цивільного контролю над оборонною сферою. Системи цивільного контролю. Організація демократичного контролю над суб'єктами сектора безпеки у країнах-членах ЄС і НАТО. Становлення і розвиток системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України. Наукове й аналітичне забезпечення цивільного контролю над сектором безпеки і оборони.

ТЕМА 5. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ. Стратегія людського розвитку. Безпека людини як пріоритет в сфері національної безпеки. Захист конституційних прав людини та гарантування її особистої безпеки в умовах сучасних викликів та загроз. Об'єкти національної безпеки держави: людина і громадянин; суспільство; держава. Функції держави та системи державних органів державної влади щодо забезпечення гарантій реалізації прав та свобод людини та громадянина. Регіональний вимір людського розвитку та тенденції соціально-правової захищеності населення. Людський розвиток в Україні: чинники та проблеми. Права меншини та права людини: державні гарантії реалізації. Міжнародні відносини. Діяльність органів національної безпеки щодо недопущення дискримінації та порушення прав людини та прав меншин. Стратегія національної безпеки: завдання і реалізація.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2:

Практичні питання реалізації політики безпеки та оборони

ТЕМА 6. ЕКОЛОГІЧНА ТА БІОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА. СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ.

Глобальні екологічні проблеми людства. Національні екологічні проблеми та критичні питання. Програма ООН з довкілля (ЮНЕП) та стратегії екологічного захисту. Екологічна або біосферна зброя як різновид геофізичної зброї. Зброя на нових фізичних принципах (ЗНФП: спрямованої енергії, лазерна, електромагнітна, зброя несмертельної дії, прискорювальна зброя, інфразвукова зброя, радіочастотна, анігіляційна, геофізична, сейсмічна, екологічна, кліматична, озонна). Національні стратегії екологічної безпеки. Безпекове середовище: біосфера, техносфера, інфосфера. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року в Україні. Поняття біологічної безпеки. Стратегії біозахисту. Четверте покоління прав людини. Єдина державна система цивільного захисту та її складові.

ТЕМА 7. ЕКОНОМІЧНА, ЕНЕРГЕТИЧНА ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА. Складові економічної безпеки (макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, соціальна, науково-технологічна, енергетична, демографічна, продовольча). Визначення геоелементів пріоритетів. Валютно-фінансові аспекти економічної дипломатії. Валютно-фінансові війни та проблеми фінансової стабільності. Проблема залучення іноземних інвестицій. Українська діаспора у світлі економічної глобалізації. Енергетична безпека. Енергетична залежність України та країн Європи. Цільова модель енергетичного балансу України 2020–2050 рр. Структура продовольчої безпеки. Визначення та класифікація загроз. Потенціал агропродовольчого сектора: значення в системі продовольчої безпеки.

ТЕМА 8. ІНФОРМАЦІЙНА ТА КІБЕР- БЕЗПЕКА. Кіберзагрози та цифровий тероризм. Кіберзброя. Урядовий шпіонаж та неотерор. Кібербезпека: стратегії та державні гарантії. Забезпечення кібербезпеки провідними державами світу: висновки для України. Режими секретності та електронне урядування. Цифровізація та компоненти цифрового суверенітету. Моніторинг інформаційних циклів. Технологічні аспекти інформаційної війни. Е-демократія і медіакратія. Е-демократія та цифровий тоталітаризм. Неоліберальна тоталітарна культура та форми нового терору. Цифрова емансипація та неоліберальний культурний тоталітаризм. Маркетингові технології та усунення конфіденційності в політичних процесах. Культура спостереження та режими стеження в політичних процесах.

ТЕМА 9. ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНА ТА МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА. Зовнішні загрози та національна безпека. Поширення традиційних і формування нових глобальних ризиків та загроз (тероризм, наркотрафік, розповсюдження ЗМУ, піратство, торгівля людьми). Геополітичні та геоелементні чинники міжнародно-правової кризи. Гарантії безпеки Україні: Вашингтонська Хартія про стратегічне партнерство з США. Процес

приєднання України до Євроатлантичної системи колективної безпеки. Співпраця України з Радою Європи у рамках роботи Групи Помпиду (група співробітництва у боротьбі проти зловживання і незаконного транспортування наркотиків) і GRECO (група держав з протидії корупції РЄ). Розвідка, контррозвідка, військова розвідка, зовнішня розвідка в Україні та в інших державах світу. Військово-політична безпека та професійна армія. Питання реформування оборонної сфери України (перехід до професійної армії, виконання Державної програми реформування та розвитку ЗСУ). Інтерпол. Міжнародне співробітництво в сфері боротьби з кримінальними організаціями та їх мережами. Реформування Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України у світлі досвіду країн – членів НАТО.

ТЕМА 10. РЕГІОНАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

Наднаціональні системи безпеки та форми співробітництва в сфері забезпечення безпеки та оборони. Статут ООН та Рада безпеки ООН. ОБСЄ та Гельсинський Заключний акт 1975 р. Інститути ОБСЄ. Центр запобігання конфліктам в Відні. Діалог з питань безпеки, контроль над озброєннями, роззброєння і заходи зміцнення довіри й безпеки (CSBMs). Віденський документ (VDOC9). Форум безпекового співробітництва ОБСЄ (FSC). Концепція «взаємно підсилюючих інституцій» та групи швидкої експертної допомоги та співпраці (REACT). Інститут Верховного представника з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС. Операції з підтримки миру («Петерсберзькі місії»). Спільна зовнішня політика та політика безпеки (CFSP). Спільна європейська зовнішня та оборонна політика (CESDP). Західноєвропейський Союз (ЗЄС, 1954-2011). Концепція багатонаціональних об'єднаних оперативно-тактичних сил (BOOTS). Європейська система безпеки і оборони (ESDI). Проекти PESCO. Співробітництво України з країнами-членами ЄС (СПБО). НАТО: політика відкритих дверей. Співпраця між НАТО і ЗЄС, НАТО і ЄС. Співробітництво України з регіональними та міжнародними організаціями в сфері забезпечення безпеки та оборони.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин (денне відділення)				
		Усього годин	Лек. год.	Практ заняття	Інд. р-та	Сам р-та
Змістовний модуль 1:						
T.1	Національні інтереси як об'єкт політики національної безпеки	11	2	2	3	4
T.2	Національна безпека: поняття, засади, напрями	11	2	2	3	4
T.3	Організація управління та забезпечення національної безпеки.	13	4	2	3	4
T.4	Демократичний цивільний контроль в сфері національної безпеки	13	2	4	3	4
T.5	Національна безпека та проблеми людського розвитку	11	2	2	3	4
Разом за змістовним модулем 1		59	12	12	15	20
Змістовний модуль 2:						
T.6	Екологічна та біологічна безпека. Система цивільного захисту	13	4	2	3	4
T.7	Економічна, енергетична та продовольча безпека	15	4	4	3	4
T.8	Інформаційна та кібер- безпека	11	2	2	3	4
T.9	Військово-політична та міжнародно-політична безпека	11	2	2	3	4
T.10	Регіональні та глобальні системи безпеки	11	2	2	3	4
Разом за змістовним модулем 2		61	14	12	15	20
					30	40

Усього годин	120	26	24	70
--------------	-----	----	----	----

4.1 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (заочне відділення)

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин				
Назва		Усього годин	Лекції (годин)	Практ. зан-тя	Інд. р-та	Сам. р-та
Змістовний модуль 1:						
T.1	Національні інтереси як об'єкт політики національної безпеки	11	1	-	3	7
T.2	Національна безпека: поняття, засади, напрями	11	1	-	3	7
T.3	Організація управління та забезпечення національної безпеки.	11	1	-	3	7
T.4	Демократичний цивільний контроль в сфері національної безпеки	13	1	-	3	9
T.5.	Національна безпека та проблеми людського розвитку	11	1	-	3	7
Разом за змістовним модулем 1		57	5	-	15	37
Змістовний модуль 2:						
T.6	Екологічна та біологічна безпека. Система цивільного захисту	14	2	-	3	9
T.7	Економічна, енергетична та продовольча безпека	13	2	-	3	8
T.8	Інформаційна та кібер- безпека	12	1	-	3	8
T.9	Військово-політична та міжнародно-політична безпека	12	1	-	3	8
T.10	Регіональні та глобальні системи безпеки	12	1	-	3	8
Разом за змістовним модулем 2		63	7	-	15	41
Усього годин		120	12	-	30	78
					108	

5. ТЕМИ ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

	Теми	Годин
T.1	Національні інтереси як об'єкт політики національної безпеки. Національні інтереси як об'єкт політики національної безпеки. Національні інтереси: історія формування, сутність, типологія. Чинники формування національних інтересів. Державний, національний, транснаціональний, наднаціональний, груповий інтерес: проблеми розрізнення в умовах глобалізації, зростання взаємозалежності. Природа національного інтересу. Проблеми визначення об'єктивного характеру національного інтересу. Пріоритети національних інтересів згідно з національними доктринами.	2
T.2	Національна безпека: поняття, засади, напрями. Національна безпека: поняття, значення, тлумачення. Становлення політики національної безпеки. Правова основа державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Світовий досвід прийняття концепції національної безпеки. Засади та принципи державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Загрози національній безпеці. Пріоритети та напрями державної політики у сферах національної безпеки і оборони	2
T.3	Організація управління та забезпечення національної безпеки. Сектор безпеки та оборони. Функції та повноваження складових сектору. Управління Сектором безпеки. Керівництво в сферах національної безпеки та оборони. Координація в сферах національної безпеки та оборони. Реформа Сектору	2

	безпеки в Україні. Планування у сфері національної безпеки та оборони. Стратегія національної безпеки та довгострокове планування. Національна розвідувальна програма та інші програми у сферах національної безпеки і оборони. Агентства передових оборонних дослідницьких проєктів в системах забезпечення національної безпеки: формування, функції, значення, вплив	
T.4	Демократичний цивільний контроль в сфері національної безпеки. Громадський контроль як складова демократичної правової держави та громадянського суспільства. Теоретичні основи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Організаційна модель демократичного цивільного контролю. Організація демократичного контролю над суб'єктами сектора безпеки у країнах-членах ЄС і НАТО. Становлення і розвиток системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України. Формування і розвиток правових засад демократичного цивільного контролю. Форми та механізми демократичного цивільного контролю. Наукове й аналітичне забезпечення цивільного контролю.	4
T.5	Національна безпека та проблеми людського розвитку. Об'єкти національної безпеки держави. Внутрішні загрози національній безпеці. Безпека людини як пріоритет. Захист конституційних прав людини та гарантування її особистої безпеки в умовах сучасних викликів та загроз. Стратегія людського розвитку. Міжрелігійні та міжнаціональні відносини як чинник національної стабільності та державної безпеки. Функції держави та системи державних органів державної влади щодо забезпечення гарантій реалізації прав та свобод людини та громадянина. Діяльність органів національної безпеки щодо недопущення дискримінації та порушення прав людини та прав меншин. Стратегія національної безпеки: завдання і проблеми забезпечення внутрішньої безпеки.	2
T.6	Екологічна та біологічна безпека. Система цивільного захисту. Безпекове середовище: біосфера, техносфера, інфосфера. Глобальні екологічні проблеми людства. Зброя на нових фізичних принципах. Поняття екологічної безпеки та Програма ООН з довкілля (ЮНЕП) та глобальні стратегії екологічного захисту. Національні екологічні проблеми та стратегії екологічної безпеки. <i>Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 р. в Україні.</i> Поняття медичної, біологічної, епідемічної, санітарної, психологічної безпеки: стратегії захисту. <i>Стратегія біобезпеки та біологічного захисту України 2021 р.</i> Державна система цивільного захисту. <i>Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України: аналітична оцінка.</i>	2
T.7	Економічна, енергетична та продовольча безпека. Економічні загрози як внутрішні загрози національній безпеці. Складові та чинники розвитку національної економіки. Пріоритети та стратегії економічних стабілізації та розвитку. <i>Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року.</i> Енергетична безпека. Місце енергетичної безпеки у забезпеченні національної безпеки України. Цільова модель енергетичного балансу України 2020–2050 рр. <i>Стратегія енергетичної безпеки України до 2035 р.</i> Законодавче закріплення механізмів забезпечення енергетичної безпеки. Визначення та класифікація загроз продовольчій безпеці. <i>Стратегія продовольчої безпеки України.</i>	4
T.8	Інформаційна та кібер-безпека. Кіберзагрози: цифровий тероризм, шпіонаж, неотерор. Поняття кібербезпеки. Інструменти захисту прав свободи та безпеки особистості в мережі. Медіакратія, е-демократія, е-урядування в Україні. Цифровізація та компоненти цифрового суверенітету в системі національної безпеки. Побудова інформаційного суспільства в Україні як питання національної та міжнародної безпеки. Державна інформаційна політика та режими секретності.	2
T.9	Військово-політична та міжнародно-політична безпека. Зовнішні загрози та національна безпека. Геополітичні та гео економічні чинники міжнародно-	2

	правової кризи: наслідки для реформ національної безпеки. Розвідка, контррозвідка, військова розвідка, зовнішня розвідка в Україні та в інших державах світу. Військово-політична безпека та професійна армія: реформування оборонної сфери України. <i>Стратегія воєнної безпеки України 2021 року</i> . Інтерпол. Міжнародне співробітництво в сфері боротьби з кримінальними організаціями та їх мережами.	
Т. 10	Регіональні та глобальні системи безпеки. Загальні інститути безпеки. Рада безпеки ООН. Загальні інститути безпеки. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). ЄС та Інститут Верховного представника з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Спільна зовнішня політика та політика безпеки в ЄС. НАТО: історія формування та трансформації Альянсу. Нові інститути. Стратегічна концепція Альянсу. Європейська система безпеки і оборони (ESDI). Розвиток ESDI. Співпраця між НАТО і ЗЄС. Відносини між НАТО і ЄС.	2
		24

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (не передбачені)

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ (не передбачені)

8. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ІНДЗ

Назви змістовних модулів і тем			
	Назва теми / Види завдань	Інд. р-та	Сам р-та
Т. 1	Опрацюйте лекційні матеріали та літературу; проаналізуйте сутність поняття «національний інтерес» в контексті формування політики національної безпеки як комплексної діяльності, спрямованої на забезпечення повноти реалізації прав людини та громадянина та на основі формування ефективної системи демократичного контролю. Підготуйте тему ІНДЗ: 1. Класичні підходи щодо аналізу національного інтересу: політичний реалізм та політичний лібералізм. 2. Державні - Національні – Групові: «інтереси» як категорії політичної науки. 3. Концепція «національного інтересу» в історії та теорії міжнародних відносин. 4. Історична політика «національного протекціонізму» та сучасні процеси ревальвації поняття «національний інтерес». 5. Особливості національного тлумачення «національного інтересу» (аналіз національних концепцій за вибором студента). 6. Національні інтереси в США та Великої Британії (інша пара країн на вибір): порівняльний аналіз та особливості тлумачення. Ієрархія пріоритетів при визначенні «національного інтересу» (соціологічні оцінки).	3	4
Т. 2	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте сутність поняття «національна безпека» та її складові. Теми ІНДЗ: 1. Значення «політики національної безпеки» в системі державного розвитку. Зміст зовнішніх і внутрішніх загроз. 2. Перелік найбільш небезпечних загроз пріоритетним національним інтересам (порівняння 2-х країн на вибір). 3. Аналітичний огляд Стратегії національної безпеки (країна на вибір). 4. Інструменти реалізації Стратегії національної безпеки України (<i>на вибір аналіз</i> : Стратегія людського розвитку; Стратегія воєнної безпеки; Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту; Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу; Стратегія економічної безпеки; Стратегія енергетичної безпеки; Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату; Стратегія біобезпеки та біологічного захисту; Стратегія інформаційної безпеки; Стратегія кібербезпеки; Стратегія зовнішньополітичної діяльності; Стратегія забезпечення державної безпеки; Стратегія інтегрованого управління кордонами; Стратегія продовольчої безпеки; Національна розвідувальна програма). Складові національної безпеки: системний аналіз.	3	4

Т. 3	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте інституційну організацію управління та забезпечення національної безпеки. Темі ІНДЗ: 1. Складові Сектору Безпеки: сили оборони та безпеки, оборонно-промисловий комплекс. 2. Добровільні громадські об'єднання у забезпеченні національної безпеки. 3. Міністерство оборони у складі Сектору Безпеки і оборони в Україні: склад, завдання, функції. 4. Пентагон та зростання американської могутності (історія, склад, завдання; аналітичний огляд праць: Carroll, J. House of War: The Pentagon and the Disastrous Rise of American Power Mariner Books, 2007; Goldberg, A. The Pentagon: The First Fifty Years. Office of the Secretary of Defense, 1992). 5. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. 6. Агентство передових оборонних дослідницьких проєктів (DARPA) в США та Держагенція передових дослідницьких проєктів (GARDA) в Україні: функції, значення. 6. Міністерство внутрішніх справ у складі Сектору Безпеки і оборони. 7. Національна гвардія та Гвардія Наступу у складі Сектору Безпеки і оборони. 8. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. 9. РНБіО. 10. СБУ. 11. Антитерористичний центр при СБУ у складі Сектору Безпеки і оборони в Україні. 12. Розвідувальні органи України. 13. Державна прикордонна служба України. 13. Державна міграційна служба України. 14. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. 15. Управління державної охорони. 16. Біла книга СБУ та розвідувальних органів.	3	4
Т. 4	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте форми демократичного контролю в сфері національної безпеки та оборони Темі ІНДЗ: 1. Концептуально-теоретичний вклад С. Хантінгтона («Цивільний контроль над військовими: теоретичне обґрунтування») в політику розвитку демократичного цивільного контролю. 2. «Американський» і «німецький» варіанти цивільного контролю над оборонною сферою. Системи цивільного контролю. 3. Основи управління та моделі систем спеціальних служб країн-членів ЄС і НАТО. Спільні державно-правові ознаки спецслужб країн-членів ЄС і НАТО. 4. Моніторинг як інструмент демократичного контролю над сектором безпеки і оборони. 5. Діяльність громадських рад як чинник ефективності цивільного контролю. Вичення громадської думки як складова демократичного цивільного контролю. 6. Механізм організації та проведення громадської експертизи. Форми і порядок проведення консультацій з громадськістю.	3	4
Т. 5	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте ефективність систем національної безпеки в контексті забезпечення вирішення проблем людського розвитку. Темі ІНДЗ: 1. Регіональний вимір людського розвитку та тенденції соціально-правової захищеності населення в Україні. 2. Внутрішні загрози національній безпеці (<i>розкрити одну з тем</i>): проблеми розвитку гуманітарної сфери; проблеми реформування пенсійної сфери; проблеми охорони здоров'я та відтворення населення України; проблеми людського розвитку в Україні; проблеми бідності та регіональна диференціація рівня життя населення України; проблеми демографічного розвитку та міграційного заміщення трудових ресурсів потенціалу; проблеми впливу міжнародної міграції на суспільний розвиток України; проблеми модернізації наукової сфери. 3. Гуманітарна політика як стратегічний пріоритет держави. 4. Модернізація освіти та наукової системи як запорука інноваційного розвитку. 5. Міжрелігійні відносини як чинник національної стабільності та державної безпеки. 6. Міжнаціональні відносини як чинник стабільності та безпеки.	3	4
Разом за змістовним модулем 1		15	20

Т. 6	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте значимість екологічної та біологічної безпеки; організацію систем цивільного захисту. Теми ІНДЗ: 1. Глобальні екологічні проблеми. Програма ООН з довкілля (ЮНЕП) та глобальні стратегії екологічного захисту. 2. Екологічна та біосферна зброя як різновид геофізичної зброї. Зброя на нових фізичних принципах (ЗНФП: зброя спрямованої енергії, лазерна зброя, електромагнітна зброя, зброя несмертельної дії, прискорювальна зброя, інфразвукова зброя, радіочастотна зброя, анігіляційна зброя, геофізична зброя, сейсмічна зброя, екологічна зброя, кліматична зброя, озонна зброя). 3. Законодавче та нормативно-методичне забезпечення екологічної безпеки. 4. Медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення як пріоритети національної політики безпеки. Четверте покоління прав людини, проблеми біологічної безпеки та Стратегії біозахисту. 5. Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист в Україні. Укриття населення у фонді захисних споруд цивільного захисту та евакуаційні заходи. 6. Державна система цивільного захисту та її складові. Сили цивільного захисту. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій. Експертиза у сфері цивільного захисту. Організація робіт з реагування на надзвичайні ситуації. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.	3	4
Т. 7	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте значимість економічної, енергетичної та продовольчої безпеки. Теми ІНДЗ: 1. Чинники розвитку національної економіки: оцінка складових та їх стану. 2. Валютно-фінансові війни та проблеми фінансової стабільності. 3. Економічне шпигунство та національний протекціонізм. 4. Всесвітня Торгівельна Організація: історія, функції, вимоги, вплив на національну політику. 5. Залучення іноземних інвестицій та політика економічної безпеки. 6. Українська діаспора у світлі економічної глобалізації: лоббїзм, вплив, влада. 7. Енергетична залежність України та країн Європи. Система індикаторів для оцінювання рівня енергетичної безпеки. 8. Стратегічне планування енергетичної безпеки України на середньо- та (або) довгострокову перспективу. 9. Інструменти політики енергетичної безпеки. 10. Потенціал агропродовольчого сектора: значення в системі продовольчої безпеки. 11. Національні стратегії та досвід долаття ризиків (<i>на вибір</i>): економічних (енергетичних; продовольчих).	3	4
Т. 8	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте значимість інформаційної та кібер-безпеки. Теми ІНДЗ: 1. Кібербезпека в мережевому суспільстві. Кіберзброя (віруси, «черв'яки» для організації DDoS-атак, програми-шпигуни, програми-трояни («логічні бомби»)) та цифровий тероризм. 2. Ситуаційний центр забезпечення кібербезпеки СБУ та система управління подіями інформаційної безпеки (SIEM). 3. Неоліберальна тоталітарна культура: цифровий тоталітаризм як форма нового терору. Урядовий шпіднаж та неотерор. 4. Забезпечення кібербезпеки та державна інформаційна політика та режими секретності. 5. Цифрова емансипація, е-урядування в Україні: завдання, розвиток, загрози. 6. Маркетингові технології та усунення конфіденційності в політичних процесах. 7. Культура спостереження та режими стеження в політичних процесах. 8. Криміналізація правопорушень у кіберпросторі у контексті реалізації функції забезпечення державної безпеки. 9. «Соціальний кредит» та кіберконтроль. 10. «Золотий щит» чи «Великий Китайський файрвол»: балканізація Інтернету, кібербалканізація чи сплінтернет як національні практики кіберзахисту. 11. Інтернет-центура. Захист свободи преси, журналістів і мереж у світі: діяльність міжнародної організації «Репортери без кордонів» (РБГ). 12. Хробаки проти ядерних убивць або WikiLeaks та Джуліан Пол Ассанж: діяльність, значення, оцінки. Anonymous або «вороги ворогів WikiLeaks».	3	4

Т. 9	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте зміст військово-політичної та міжнародно-політичної безпеки. Теми ІНДЗ: 1. Традиційні і нові глобальні загрози (тероризм, наркотрафік, ЗМУ, піратство, торгівля людьми). 2. Гарантії безпеки Україні (Вашингтонська Хартія про стратегічне партнерство з США, ін.). 3. Процес приєднання України до Євроатлантичної системи колективної безпеки. 4. Співпраця України з Радою Європи у рамках роботи Групи Помпиду (група співробітництва у боротьбі проти зловживання і незаконного транспортування наркотиків) і GRECO(група держав з протидії корупції РЄ). 5. Проблеми переходу до професійної армії: виконання Державної програми реформування та розвитку ЗСУ. 6. Реформування органів внутрішніх справ України у світлі досвіду країн – членів НАТО. Інтерпол: історія створення, завдання, боротьба з оргзлочинністю та корупцією. 7. Цілі та напрями діяльності Служб безпеки (робота із сайтом СБУ https://ssu.gov.ua/kontrrozvidka : «діяльність СБУ»: контррозвідка, захист національної державності, боротьба з тероризмом, захист інформаційного та кібер- простору, охорона державної таємниці, тощо). 8. Фундація геопросторової розвідки США «GEOINT». Доповідь 2008 «Забезпечення безпеки в світі, що змінюється». URL: https://usgif.org/mission-focus-defense-support-to-civil-authorities/ 9. Розвідка, контррозвідка, військова розвідка, зовнішня розвідка: організація діяльності: служба розвідки України.	3	4
Т. 10	Опрацюйте лекційні матеріали та рекомендовану літературу; проаналізуйте будову та інструменти наднаціональних систем безпеки. Теми ІНДЗ: 1. ОБСЄ та Гельсінський Заключний акт 1975 р. Інститути ОБСЄ та Центр запобігання конфліктам в Відні. Діалог з питань безпеки в ОБСЄ, контроль над озброєннями, роззброєння і заходи зміцнення довіри й безпеки (CSBMs). 2. Стокгольмський документ 1986 року про заходи зміцнення довіри й безпеки. Форум НБСЄ з питань співробітництва в галузі безпеки (FSC). 3. Декларація Лісабонського саміту 1996 року. 4. Стамбульський саміт ОБСЄ 1999 року та Хартія європейської безпеки. Платформи спільної безпеки. 5. Концепція «взаємно підсилюючих інституцій» в галузі безпеки. Групи швидкої експертної допомоги та співпраці (REACT). 6. Операції з підтримки миру («Петерсберзькі місії»). 7. Кроки з впровадження Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (CFSP) в ЄС і Спільної європейської зовнішньої та оборонної політики (CESDP). 8. Західноєвропейський Союз (ЗЄС, 1954-2011): розвиток військово-політичної співпраці, концепція багатонаціональних об'єднаних оперативно-тактичних сил (БООТС). 9. Роль об'єднаних збройних сил і трансформація оборонної стратегії НАТО. Політика відкритих дверей Альянсу. Партнерство заради миру. 10. Україна і НАТО. 11. Потенціал партнерства Україна-ЄС у безпековій сфері. Оцінки виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС у сфері Спільної політики безпеки і оборони. Оцінки виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС у сфері цивільної безпеки. 12. Проекти PESCO. Співробітництво України з країнами-членами ЄС (в рамках СПБО). Співробітництво МВС України з агентствами ЄС. Проекти технічної допомоги ЄС і країн-членів, що реалізуються в МВС України.	3	4
Разом за змістовним модулем 2		15	20
Усього годин		30	40
		70	

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекцій, практичних занять; [2] – опрацювання лекційного матеріалу; [3] – опрацювання літератури та джерел; [4] – ІНДЗ

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- СЛОВЕСНІ ТА НАОЧНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ (демонстрація презентацій, створення схематичних зображень, робота із веб-сайтами органів влади та управління, організацій)
- ПРАКТИЧНІ (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації; аналіз практичних ситуацій)

- ІНТЕРАКТИВНІ методи навчання (під час лекційних, практичних занять)
- КОЛЕКТИВНЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ ОПРАЦЮВАННЯ ЗАВДАНЬ (колективне обговорення з використанням дискурсивних практик, виконання ІНДЗ, презентація виконаних ІНДЗ та результатів самостійної роботи)

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання: словесний, наочний, практичний, які передбачають читання лекції, опрацювання нормативних актів, робота з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації. Засоби діагностики якості вищої освіти *включають в себе:*

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, бесіда, захист рефератів, доповідь, оцінювання доповідей; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (тестування).

Підсумковий контроль: залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів вищої освіти в обговоренні проблемних питань	від 0 до 5
Виконання ІНДЗ за однією із запропонованих тем (доповідь та демонстрація презентації)	від 0 до 5
Періодичний контроль:	
Контрольна робота за змістовими модулями у формі тестування	від 0 до 15

Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-3	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.
	4-5	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем; доповідь та демонстрація презентації	0	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	2	Доповідь та презентація самостійними, але не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	3	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	4	Доповідь та презентація виконані самостійно, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації

		подана із використанням самостійно розроблених схем, містить посилання на джерела.
	5	Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні ґрунтовні судження, підкріплені доказами, містить посилання на джерела.
Контрольна робота за змістовними модулями	0	Відповідь на запитання неправильна.
	15	В контрольній роботі за кожним змістовним модулем – по 15 питань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал. Всього 15 балів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90 – 100	A	Зараховано
85 – 89	B	
75 – 84	C	
70 – 74	D	
60 – 69	E	
35 – 59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль	Сума балів	
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2					всього	залік	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	90		
2 год	2 год	2 год	4 год	2 год	2 год	4 год	2 год	2 год	2 год			
5	5	5	10	5	5	10	5	5	5			
Контрольна робота №1 (15 балів)					Контрольна робота №2 (15 балів)					90	10	100

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Робоча програма
- Силабус
- Презентації лекційних занять;
- Google-class; Google-tests.

13. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Національні інтереси як об'єкт політики національної безпеки. Національні інтереси: історія формування, сутність, тлумачення, чинники, типологія.
2. Державний, національний, транснаціональний, наднаціональний, груповий інтерес: проблеми розрізнення в умовах глобалізації та зростання взаємозалежності.
3. Природа національного інтересу. Проблеми визначення об'єктивного характеру національного інтересу.
4. Пріоритети національних інтересів згідно з національними доктринами.
5. Національна безпека: поняття, значення, тлумачення. Загрози національній безпеці.
6. Становлення політики національної безпеки. Правова основа державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Світовий досвід прийняття концепції національної безпеки.
7. Засади та принципи державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Пріоритети та напрями державної політики у сферах національної безпеки і оборони.
8. Сектор безпеки та оборони: поняття, правове закріплення. Складові Сектору Безпеки: місце в системі, функції, ефективність.
9. Управління Сектором безпеки. Керівництво в сферах національної безпеки та оборони. Координація в сферах національної безпеки та оборони. Реформа Сектору безпеки.
10. Планування у сфері національної безпеки та оборони. Стратегія національної безпеки як основний документ довгострокового планування. Національна розвідувальна програма та інші державні програми у сферах національної безпеки і оборони.
11. Агентства передових оборонних дослідницьких проєктів в системах забезпечення національної безпеки: формування, функції, значення, вплив.
12. Громадський контроль як складова демократичної правової держави та громадянського суспільства. Теоретичні основи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони.
13. Організаційна модель демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони: досвід ЄС і НАТО.
14. Становлення і розвиток системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України. Формування і розвиток правових засад демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони.
15. Форми та механізми демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони.
16. Наукове й аналітичне забезпечення цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Державні наукові установи як фактор забезпечення цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Недержавні аналітичні центри як складова забезпечення цивільного контролю.
17. Об'єкти національної безпеки держави: людина і громадянин; суспільство; держава.
18. Внутрішні загрози національній безпеці.
19. Безпека людини як пріоритет в сфері національної безпеки. Захист конституційних прав людини та гарантування особистої безпеки в умовах сучасних викликів та загроз. Стратегія людського розвитку.
20. Міжрелігійні та міжнаціональні відносини як чинник національної стабільності та державної безпеки.
21. Функції держави та системи державних органів державної влади щодо забезпечення гарантій реалізації прав та свобод людини та громадянина. Діяльність органів національної безпеки щодо недопущення дискримінації та порушення прав людини та прав меншин.
22. Стратегія національної безпеки: завдання і проблеми забезпечення внутрішньої безпеки.
23. Безпекове середовище: біосфера, техносфера, інфосфера. Глобальні екологічні проблеми. Зброя на нових фізичних принципах.

24. Поняття екологічної безпеки та Програма ООН з довкілля (ЮНЕП) та глобальні стратегії екологічного захисту.
25. Національні екологічні проблеми та стратегії екологічної безпеки. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року в Україні.
26. Поняття медичної, біологічної, епідемічної, санітарної, психологічної безпеки: стратегії захисту.
27. Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист. Укриття населення у фондї споруд цивільного захисту та евакуаційні заходи. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій. Експертиза у сфері цивільного захисту.
28. Державна система цивільного захисту. Сили цивільного захисту. Повноваження органів влади, самоврядування у сфері цивільного захисту. Організація робіт з реагування на надзвичайні ситуації. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.
29. Економічні загрози як внутрішні загрози національній безпеці. Складові економічної безпеки.
30. Чинники розвитку національної економіки. Пріоритети та стратегії економічних стабілізації та розвитку.
31. Енергетична безпека. Місце енергетичної безпеки у забезпеченні національної безпеки України. Політика забезпечення енергетичної безпеки України
32. Цільова модель енергетичного балансу України 2020–2050 рр. Визначення та класифікація загроз енергетичній безпеці.
33. Продовольча безпека: основні підходи щодо визначення, структура. Визначення та класифікація загроз продовольчій безпеці.
34. Поняття кібербезпеки. Кіберзагрози: цифровий тероризм, шпіонаж, неотерор. Інструменти захисту прав свободи та безпеки особистості в мережі.
35. Цифровізація та цифровий суверенітет в системі національної безпеки.
36. Державна інформаційна політика та режими секретності. Моніторинг інформації, цензура, свобода слова в системі національної безпеки.
37. Зовнішні загрози та національна безпека.
38. Розвідка, контррозвідка, військова розвідка, зовнішня розвідка в Україні та в інших державах світу.
39. Військово-політична безпека та професійна армія. Питання реформування оборонної сфери України.
40. Інтерпол: міжнародна організація кримінальної поліції. Міжнародне співробітництво в сфері боротьби з кримінальними організаціями та їх мережами.
41. Реформування Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України.
42. Загальні інститути безпеки. Рада безпеки ООН.
43. Загальні інститути безпеки. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)
44. ЄС та Інститут Верховного представника з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Спільна зовнішня політика та політика безпеки в ЄС.
45. НАТО: історія формування та трансформації Альянсу. Нові інститути. Стратегічна концепція Альянсу.
46. Європейська система безпеки і оборони (ESDI). Розвиток ESDI.
47. Співпраця між НАТО і ЗСЄ. Відносини між НАТО і ЄС.
48. *Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» 2020 року: аналітична оцінка.*
49. *Національна Стратегія України в сфері прав людини 2021 року: аналітична оцінка.*
50. *План дій щодо реалізації Національної Стратегії України в сфері право людини на 2021-2023 рр.: аналітична оцінка.*
51. *Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки: аналітична оцінка.*
52. *Стратегія людського розвитку України 2021 року: аналітична оцінка: аналітична оцінка.*
53. *Стратегія воєнної безпеки України 2021 року: аналітична оцінка.*

54. *Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України 2021 року*: аналітична оцінка.
55. *Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року*: аналітична оцінка.
56. *Стратегія енергетичної безпеки України до 2035 року 2021 року*: аналітична оцінка.
57. *Стратегія біобезпеки та біологічного захисту України 2021 року*: аналітична оцінка.
58. *Стратегія продовольчої безпеки України*: аналітична оцінка проекту.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ОСНОВНА

- Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. К. : НІСД, 2016. 528 с. URL <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>
- Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянюк та ін. / за заг. ред. Г.П.Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.
- Гришук О.В. Філософія конституційних цінностей: монографія. Київ: ВАІТЕ, 2019. 416 с.
- Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони: теорія і практика : навчальний посібник / В. А. Яценко, В. Г. Пилипчук, П. П. Богущкий, О. Д. Довгань, І. М. Доронін, О. В. Петришин; за заг. ред. В. Г. Пилипчука; Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України. – Київ; Одеса : Фенікс, 2020. 224 с.
- Добрянська Л.О., Жарова Л.В., Хлобистов Є.В. Стратегічний потенціал екологічної безпеки: технологія економічного зростання ; за наук. ред. проф. Є.В. Хлобистова Львів: Український бестселер, 2012. 284 с.
- Довгань О.Д., Доронін І.М. Ескалація кіберзагроз національним інтересам України та правові аспекти кіберзахисту: моногр. / НАПрН України, НДПП. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2017. 107 с. Розділи 3, 4. С. 45–103.
- Доронін І.М. Національна безпека України в інформаційну епоху: правові аспекти: моногр. Київ: ТОВ Видавничий дім «АртЕк», 2019. 434 с.
- Дубов Д.В., Ожеван М.А. Майбутнє кіберпростору та національні інтереси України: нові міжнародні ініціативи провідних геополітичних гравців. Київ : НІСД, 2012. 32 с.
- Євроатлантичний вектор України: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, І. О. Кресіна, А. І. Кудряченко, Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Національна академія наук України, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України 2019. 328 с. Зарубіжний досвід стратегічного керівництва обороною держави. Див. *Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління*: монографія / Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін.; за ред. д.військ.н., проф. І.С. Руснака. К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. С. 54-76.
- Екологічна безпека та економіка: монографія / М. І. Сокур, В. М. Шмандій, Є. К. Бабець, В. С. Білецький, І. Є. Мельнікова, О. В. Харламова, Л. С. Шелудченко, П. П. Кременчук, О. В. Щербатих, 2020. 240 с.
- Лизун М. Глобальні виклики регіональної валютної інтеграції. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 425 с.
- Ліпкан В.А., Діордіца І.В. Національна безпека України: кримінально-правова охорона: навчальний посібник. К.: КНТ. 2007. 292 с.
- Лісовський П. Контррозвідка. Квантова безпека та громадськість. К.: Кондор, 2020. 188 с.
- Мінгазутдінов І. Гельсінкський процес. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. К.: Парлам. Вид-во, 2011. 131 с.
- Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. Київ : НІСД, 2019. 560 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-07/Monografiya_Ontologiya_print.pdf
- Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: Монографія. К.: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. 320 с.
- Перепелиця Г. М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування. Київ: Стило, 2015. 880 с.

- Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2431/>; http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/HW_druk_fin+site_changed.rar
- Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління: монографія / Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін.; за ред. І.С. Руснака. К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. 230 с.
- Сектор безпеки і оборони України: теорія, стратегія, практика. Монографія / Ф.В. Саганюк, В.С. Фролов, О.В. Устименко, М.М. Лобко та ін. К.: Академпрес, 2017. 182 с.
- Ткаченко Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин. Навчальний посібник Підготовлено в рамках реалізації і за підтримки Програми Європейського Союзу. К.: ФОП Голембовська О. 2018. 315 с.
- Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 168 с.

ДОКУМЕНТИ ТА ПРАВОВІ АКТИ

- Доктрина інформаційної безпеки України* від 25 лютого 2017 р. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>
- Кодекс цивільного захисту*: Кодекс України №5403-VI, чинний, поточна редакція від 06.08.2022, підстава - 1686-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
- Концепція розвитку сектора безпеки і оборони України*: затв. Указом Президента України від 14.03.16 №92/2016.
- Меморандум про наслідки війни в Україні для прав людини* (Страсбург, 8 липня 2022 CommDH(2022)18, Комісія з прав людини при Раді Європи) [Memorandum on the human rights consequences of the war in Ukraine]. URL: <https://rm.coe.int/memorandum-on-the-human-rights-consequences-of-the-war-in-ukraine/1680a72bd4>
- Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки*: Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 487
- Національна Стратегія України в сфері прав людини* : Указ Президента № 119/2021 від 24 березня 2021 р. URL: <https://minjust.gov.ua/m/natsionalna-strategiya-u-sferi-prav-lyudini-6757>
- Порядок отримання спеціального дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею*. СБУ. <https://ssu.gov.ua/poriadok-otrymannia-spetsialnoho-dozvolu>
- Про боротьбу з тероризмом*: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV.
- Про введення воєнного стану в Україні*: Указ Президента № 64/2022 від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
- Про визначення загальної схеми участі України в операціях ЄС із врегулювання криз*: Угода між Україною та ЄС Документ 994_648, чинний, поточна редакція від 06.03.2008, підстава 137-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_648#Text
- Про військові формування на Україні*: постанова Верховної Ради України від 24 серпня 1991 р. № 1431-XII // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1431-12#Text>.
- Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності*. Проект Закону України, реєстр. 7380 від 17.05.2022. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39613>.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правових основ організації та здійснення контррозвідувальної діяльності в Україні*. Проект Закону України, реєстр. 7267-1 від 25.04.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39498>.
- Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави*: Закон України від 19 червня 2003 року № 975-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 46. С.1481–1492
- Про забезпечення здійснення контролю за діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань*: Указ Президента України від 13 серпня 2010 року № 815/2010;

- Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.* Закон України № 80/94-ВР 5 липня 1994. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>
- Про захист населення від інфекційних хвороб:* Закон України №1645-III, чинний, редакція від 10.12.2021, підстава - 1894-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>
- Про захист персональних даних:* Закон № 2297-VI 1 червня 2010. Верховна Рада України: вебпортал. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
- Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України:* Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року. URL:<http://www.rnbo.gov.ua/documents/347.html>.
- Про Збройні Сили України:* Закон України від 6 грудня 1991 р №1934-XII, чинний, поточна редакція — Редакція від 15.06.2022, підстава - 1882-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>
- Про зону надзвичайної екологічної ситуації:* Закон України. Верховна Рада України. URL:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
- Про інформацію:* Закон №2657-XII 2 жовтня 1992 / Верховна Рада України: вебпортал. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
- Про Концепцію оборони та будівництва Збройних Сил України:* постанова Верховної Ради України від 11 жовтня 1991 р. № 1659-XII // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1659-12#Text>.
- Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України від 14.03.2016 р. № 92/2016:* Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016>
- Про Міжвідомчу комісію з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю:* Указ Президента України від 5 березня 2007 року № 180/2007;
- Про національну безпеку України:* Закон України № 2469-VIII, чинний, поточна редакція від 15.06.2022. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 31. Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
- Про Національну програму інформатизації:* Закон України №74/98-ВР. 4 лютого 1998. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>
- Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави:* Указ Президента України № 151/2022 від 19 березня 2022 року про введення в дію Рішення РНБіО від 18 березня 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1512022-41757>
- Про правовий режим воєнного стану:* Закон України № 389-VIII від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
- Про оборону України:* Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-XII // Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.
- Про організацію оборонного планування:* Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 4. ст. 97.
- Про основи національної безпеки України:* Закон України № 964-IV від 18 червня 2003 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
- Про основи національної безпеки України:* Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV;
- Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей:* Закон України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2623-iv-2765>
- Про основні засади забезпечення кібербезпеки України:* Закон України № 2163-VIII 5 жовтня 2017 / Верховна Рада України: офіційний вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
- Про охорону дитинства:* Закон України. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_ohoronu_ditinstva.htm
- Про охорону навколишнього природного середовища:* Закон України №1264-XII, чинний, поточна редакція від 10.07.2022, підстава - 2321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
- Про посилення контролю за діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань:* Указ Президента України від 14 лютого 2015 року № 84/2015.

- Про правовий статус іноземця:* Закон України від 4 лютого 1994 р.
- Про продовольчу безпеку в умовах воєнного стану:* Закон: Роз'яснення щодо застосування. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 08 квітня 2022 року. URL: <https://minagro.gov.ua/news/zakon-pro-prodovolchu-bezpeku-v-umovah-voennogo-stanu-rozuyasnennya-shchodo-zastosuvannya>
- Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення питань керівництва територіальною обороною:* Закон України, проект КМ України
- Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях:* Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII, втратив чинність, поточна редакція від 07.05.2022, підстава - 2217-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text>
- Про протидію торгівлі людьми:* Закон України 20 вересня 2011 №3739-VI. Офіційний вісник України, 2012, № 19-20, ст.173.
- Про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом:* Угода України та ЄС №994_750, чинний, поточна редакція від 20.12.2006, підстава 499-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_750#Text
- Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони :* Закон України від 16 вересня 2014 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40. Ст. 2021.
- Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року “Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України” :* Указ Президента України від 8 червня 2012 року № 389/2012;
- Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України" від 15 вересня 2015 року №555/2015:* Указ Президента України;
- Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2012 року “Про Концепцію реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року” :* Указ Президента України від 29 грудня 2012 року № 772/2012.
- Про розвідку:* Закон України від 17 вересня 2020 року № 912-IX 912-IX, чинний, поточна редакція від 30.04.2022, підстава - 2194-IX. URL:
- Про Службу зовнішньої розвідки України:* Закон №3160-IV, чинний, поточна редакція від 23.04.2021, підстава - 1357-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-15#Text>Про оборону України: Закон України від 06 грудня 1991 року № XII;
- Про Стратегію воєнної безпеки України:* Рішення РНБіО від 25 березня 2021 року введено в дію Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
- Про Стратегію кібербезпеки України:* Указ Президента України від 27 січня 2016 року URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/info/U096_16.htm
- Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині :* Закон України від 16 липня 1999 року № 1007-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 41. Ст. 377.
- Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини:* Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>
- Про утворення військових адміністрацій:* Указ Президента України №68/2022 від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405>
- Про Доктрину інформаційної безпеки України:* Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>
- Проект Закону України “Про внесення доповнень до Цивільного Кодексу України (щодо гарантування права фізичної особи на доступ до Інтернету)”.* URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50669.
- Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року»* –

URL:<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=10ef5b65-0209-4aa1-a724-49fd0877d8d6&title>

Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки на період до 2030 року». URL:<https://dpss.gov.ua/news/v-ukrayini-zatverdyyat-strategiyu-prodovolchoyi-bezpeki-do-2030-roku>

Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин
URL:<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/157.htm>

Рамкове рішення Європейського Союзу (28 листопада 2008 року) «Про боротьбу з окремими формами та проявами расизму та ксенофобії засобами кримінального права»
URL:<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st16/st16351-re01.en08.pdf>

Резолюція (97)10 Комітету міністрів Ради Європи «Правила здійснення нагляду відповідно до статей 24-26 Рамкової конвенції про захист національних меншин, ухвалені Комітетом міністрів»: Резолюція Комітету Міністрів Ради Європи від 17.09.1997 № R(97)10. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_671

Резолюція №1988 Парламентської Асамблеї Ради Європи «Останні події в Україні: загрози функціонуванню демократичних інститутів», 2014. [COE. Resolution 1988 (2014) Recent developments in Ukraine: threats to the functioning of democratic institutions] URL:<http://semanticpace.net/tools/pdf.aspx?doc=aHR0cDovL2Fzc2VtYmx5LmNvZS5pbmQvbnceG1sL1hSZWYvWDJILURXLWV4dHIuYXNwP2ZpbGVpZD0yMDg3MyZsYW5nPUVO&xsl=aHR0cDovL2Fzc2VtYmx5LmNvZS5pbmQvbnceG1sL3hzbC1mby9QZGYvWFJlZi1XRC1BVC1YTUwyUERGLnhzbA==&xslparams=ZmlsZWlkPTlwODcz>

Стратегічний оборонний бюлетень України: Указ Президента України від 17 вересня 2021 року №473/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121>

Стратегія національної безпеки України «Безпека людини — безпека країни». Затверджена Указом Президента України №392 від 14 вересня 2020р. URL:<https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

План дій щодо реалізації Національної Стратегії України в сфері прав людини на 2021-2023 рр. : Розпорядження Уряду № 756-р від 24 березня 2021 р. URL:https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-dij-z-realizaciyi-nacionalnoyi-strategiyi-u-sferi-prav-lyudini-na-20212023-roki-i230621-756?fbclid=IwAR2g_zuB6JoEh0R1EtT-c5eZIR_N-himxwtNii-xLSkeuAkI5fRiC27h988

Стратегія забезпечення державної безпеки від 30 грудня 2021 року: введено в дію Указом Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022 URL:<https://www.president.gov.ua/documents/562022-41377>

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту: Указ Президента України від 17.12.2021 № 668

Стратегія воєнної безпеки України: Рішення РНБіО від 25 березня 2021 року введено в дію Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL:<https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>

Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України: Указ Президента України від 29.06.2021 року URL:<https://mvs.gov.ua/uk/ministry/normativna-baza-mvs/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatverdzeno-vid-29062021>

Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента № 347/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року. URL:<https://www.president.gov.ua/news/prezident-uviv-u-diyu-rishennya-rnbo-pro-strategiyu-ekonomich-70065>

Стратегія енергетичної безпеки України до 2035 року : Затверджено КМУ від 04.08.2021. URL:<http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245562958>

- Стратегія інформаційної безпеки від 15 жовтня 2021 року*: введено в дію Указом Президента України № 685/2021 від 28 грудня 2021 року. URL:<https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>
- Стратегія кібербезпеки України* від 14 травня 2021 року: введено в дію Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>
- Стратегія людського розвитку*: Указ Президента України про затвердження рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року від 2 червня 2021 р. № 225/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2252021-39073>
- Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
- Угода про безпеку між Урядом України і Організацією Північноатлантичного Договору (12 вересня 2002 р.). Верховна Рада України. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/950_002.
- Угода про реалізацію Трестового фонду Україна - НАТО з питань кібербезпеки між Службою безпеки України та Румунською службою інформації (23 липня 2015 р.). Верховна Рада України. URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/642_063
- Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану*: Указ Президента України №152/2022 від 19 березня 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1522022-41761>
- Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій*: Указ Президента України №153/2022 від 19 березня 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1532022-41765>
- Chief of the Defence Staff, General Sir Nick Carter delivers a speech on the Integrated Operating Concept at Policy Exchange. <https://www.gov.uk/government/speeches/chief-of-the-defence-staff-general-sir-nick-carter-launches-the-integrated-operating-concept>
- Defence in a competitive age. [Оборона в епоху змагання]. URL:https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/974661/CP411_-_Defence_Command_Plan.pdf
- Global Britain in a Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy. [Глобальна Британія в епоху змагання: всеохоплюючий огляд політики безпеки, оборони, розвитку і зовнішньої політики]. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy>
- Interim National Security Strategic Guidance (Тимчасове стратегічне керівництво з національної безпеки). 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>
- The National Security Act (1947, USA). URL: <https://www.dni.gov/index.php/ic-legal-reference-book/national-security-act-of-1947>
- The National Security Strategy of the United States of America. Washington. URL: <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/>

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Безпека сталого розвитку України: побудова в умовах глобальних викликів: монографія / за ред. В.О. Ананьїна. К.: ІСЗЗІ НТУУ «КПІ», 2009. 271 с.
- Бобров А.С. Економіка невизначеності: практичний погляд на проблему: монографія / за ред. В. І. Грушка. К.: Університет «Крок», 2021. 503 с.
- Войтовський К. Досвід Ізраїлю щодо формування стратегії національної безпеки. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dosvid-izrayilyu-shchodo-formuvannya-stratehiyi-natsionalnoyi>
- Воляннюк А. Національна безпека України: Складові елементи та виклики сьогодення. *Мілітарний*. 23.03.2021. URL:<https://mil.in.ua/uk/blogs/natsionalna-bezpeka-ukrayiny-skladovi-elementy-ta-vyklyky-sogodennya/>

- Воляннюк А. Стратегії національної безпеки США 2010, 2015 та 2018 років: порівняння. *Мілітарний*. 31.12.2020. URL: <https://mil.in.ua/uk/blogs/strategiyi-natsionalnoyi-bezpeky-ssha-2010-2015-ta-2018-rokiv-porivnyannya/>
- Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. К. : НІСД, 2016. 528 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>
- Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку ; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. К., 2008. 48 с.
- Власюк О.С. Інформаційна безпека держави / Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. К. : НІСД, 2016. С. 351-407. URL <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>
- Власюк О.С. Людський розвиток в Україні / Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. К. : НІСД, 2016. С. 179 - 276. URL <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>
- Власюк О.С. Реформування сектору безпеки / Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. К.: НІСД, 2016. С. 407-455. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>
- Вичалківська Ю.С. Організаційно-правове регулювання демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України Інвестиції: практика та досвід. *Рубрика: Державне управління*. 2018. № 1. С. 116–121.
- Воронянський О. В. «Національні інтереси» як категорія політичної науки. *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого*. 2011. №10. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_53/Gileya53/P8_doc.pdf
- Голікова К. П. Продовольча безпека держави: сутність, структура та особливості її забезпечення. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. *Економічні науки*. 2012. Вип. 22, ч. II. С. 1-6. URL: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/67.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/67.pdf)
- Доронін І.М. «Демілітаризація» спецслужб України та правові проблеми організації влади. *Право і суспільство*. 2019. № 2 (1). С. 119–125.
- Доронін І.М. Інформаційно-правові аспекти реалізації цивільного контролю в секторі безпеки і оборони. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018 № 6. С. 217–220.
- Доронін І.М. Контрольні повноваження Президента України у сфері національної безпеки і оборони. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 95–100.
- Доронін І.М. Криміналізація правопорушень у кіберпросторі у контексті реалізації функції забезпечення державної безпеки. *Правова інформатика*. 2014. № 2 (42). С. 63–69.
- Доронін І.М. Криптовалюти: соціально-економічні фактори, право та функції держави. *Інформація і право*. 2017. № 3 (22). С. 85–93.
- Доронін І.М. Оборонні «Білі книги»: правові аспекти інформування суспільства про діяльність сектору безпеки і оборони у контексті громадського контролю. *Інформація і право*. 2018. № 4. С. 90–97
- Доронін І.М. Правове регулювання забезпечення кібербезпеки у реалізації окремих функцій держави. *Інформація і право*. 2017. № 1 (20). С. 104–111.
- Дроздюк В. А. Демократичний цивільний контроль сектору безпеки і оборони. *Право та державне управління*. 2021. №32. С. 202-208. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/32.pdf
- Горбулін В. П., Качинський А. Б. Засади національної безпеки України. К : Інтертехнологія, 2009. 272с.
- Горбулін В. П. Гібридна війна: все тільки починається... Дзеркало тижня. Україна. 2016. 25 берез. URL: http://gazeta.dt.ua/internal/gibridna-viyna-vse-tilki-pochinayetsya_.html
- Гражданский контроль над сектором безопасности для организаций гражданского общества. Под ред. Иден Коул (ДКВС), Керстин Эпперт (ПРООН), Катрин Кинцельбах. Женева-Киев, 2010. URL: https://e731hasugp.preview.infomaniak.website/wp-content/uploads/2017/02/Public-Oversight-of-the-Security-Sector_RUS.pdf

- Донбас і Крим: ціна повернення: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна, О.С. Власюка, Е.М. Лібанової, О.М. Ляшенко. К.: НІСД, 2015. 474 с. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2065/>; http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Razom_kRym_donbas-4ab2b.pdf
- Допомога НАТО Україні / Бюлетень НАТО. Жовтень 2018: Управління громадської дипломатії URL:https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_11/20181114_1811-factsheet-nato-ukraine-sup.pdf.
- Допомога НАТО Україні. Стислий огляд. Київ, 2018. 12 с. 46.
- Законодавство у сфері боротьби зі злочинами на ґрунті ненависті. Практичний посібник. ОБСЄ. Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ (БДПІЛ) URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/4/180131.pdf>
- Касперович Ю.В. Фіскальна безпека держави в умовах гібридної війни: аналітична доповідь. – Київ : Фенікс, 2019. 128 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/block_with_cover.pdf
- Ковалюк Р. Т. Національні інтереси України в новій геополітичній ситуації. URL: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/06/kovaluk.htm>
- Костенко Г.Ф. Теоретичні аспекти стратегії національної безпеки: Навч. посіб. - К.: ЗАТ “Видавничий дім “ДЕМІД”, 2002. 144 с.
- Коул И., Флури Ф., Ланн С. Контроль и руководство: парламенты и управление в секторе безопасности. Женева, Швейцария / Ред. коллектив Иден Коул, Филипп Флури и Саймон Ланн, Координатор: Валентин Бадрак. «Издательский дом «АДФЕ-Украина», 2015. 132 с.
- Магда Є. В. Гібридна війна: вижити та перемогти. Харків: Виват, 2015. 320 с.
- Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії. Київ : НІСД, 2018. 472 с.
- Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 №60. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738
- Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України : монографія. К. : Текст, 2006. 600 с.
- Лепіхов А. Глобальні ризики та невизначеність: огляд дослідження EIU. Інститут стратегічних досліджень України. 15.06.2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/hlobalni-ryzyky-ta-nevyznachenist-ohlyad-doslidzhennya-eiu>
- Мітряєва С. І. Зміст зовнішніх і внутрішніх загроз. Перелік найбільш небезпечних загроз пріоритетним національним інтересам України на сучасному етапі. Див. Мітряєва С. І. Європейська безпека і Україна: монографія. Ужгород, 2008. С. 182-187.
- Мішина І. Г. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій: дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.01. Донецьк, 2007. 235 с.
- Моделі енергетичних ринків. С. 35-39. Див. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. / [Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г., Сменковський А. Ю., Рябцев Г. Л., Завгородня С. П.] ; за заг. ред. О. М. Суходолі. – Київ : НІСД, 2020. – 178 с. URL:https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-12/sukhodolia_energy_security_sayt-1.pdf
- Особливості стратегічного керівництва та військового управління територіальною обороною. Див. *Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління*: монографія / Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін.; за ред. д.військ.н., проф. І.С. Руснака. К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. С. 137-157.
- Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері: сучасний стан і перспективи. Київ: Razumkov Centre, 2021. 71 с.
- Сім загроз та дві України: що прописав НАТО у новій стратегічній концепції. *Європейська правда*. 29 червня 2022. URL:<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/29/7142285/>
- Сіцінська М.В. Зарубіжний досвід організації та здійснення цивільного контролю за спецслужбами: постановка проблеми. *Державне управління. Інвестиції: практика та досвід*. № 6/2017. С. 74–77.

- Славетні частини розвідки України. Головне управління розвідки Міністерства Оборони України. URL:<https://gur.gov.ua/content/glorious-unit-of-intelligence.html>
- Служба воєнної розвідки та контррозвідки України: наскільки доцільно, наскільки реально. *Інформаційне Агентство ОПК Оборонно-промисловий кур'єр*. 06.06.2022. URL: <http://opk.com.ua/%D1%81%>
- Скрипник О. Українська розвідка: 100 років боротьби, протистоянь, звершень 1919-2019. К.: АДЕФ, 2019. 344 с.
- Стан енергетичної безпеки України (оцінка та методологія розрахунку). Управління макроекономічного прогнозування. Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>
- Стюарт Ст. Асы шпионажа. Закулисная история израильской разведки. К.: Центр учебовой літератури, 2021. 464 с.
- Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки держави у її визначальних сферах : монографія / [В. Ю. Богданович, А. І. Семенченко, Ю. В. Єгоров, О. О. Бортник]. К. : Кий, 2007. 370 с.
- Удосконалення системи стратегічного керівництва сектором безпеки і оборони України. Див. *Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління*: монографія / Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін.; за ред І.С. Руснака. К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. С. 76-86.
- Федуняк С. Вплив російсько-української війни на діяльність провідних інститутів безпеки в контексті формування нової моделі міжнародних відносин. *Медіафорум*. 2022. №11. С. 131-140.
- Федуняк С., Магдисюк С. Американсько-китайське протистояння в кібербезпеці. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 27 червня 2022. С. 113-127 <https://doi.org/10.31861/mhpi2022.45.113-127>
- Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії : нац. Доповідь / ред. кол.: Пирожков С. І., Майборода О. М., Шайгородський Ю. Ж. та ін. Київ: НАН України, 2016. 284 с.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- «Біла книга» Служби зовнішньої розвідки України 24.01.2021. URL: <https://szru.gov.ua/white-book/bila-knyha-sluzhby-zovnishnoi-rozvidky-ukrainy>
- Балансування відкритості та конфіденційності в оборонному секторі. Центр з розбудови доброчесності в оборонному секторі (ЦДОС): уроки успішної міжнародної практики URL:https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/8/pdf/BB-GGG-6-ukr.pdf
- Вирішення конфлікту інтересів у державному секторі. Женевський центр по управленню сектором безпеки. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/7/pdf/200724-BI-GGG2-ukr.pdf
- Всесвітній банк. Доповідь про світовий розвиток 2016 «Цифрові дивиденди». Огляд. Вашингтон: Всесвітній банк. 2016. 41с. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/23347/210671RuSum.pdf?sequence=16>
- Глобальна контртерористична стратегія ООН. URL: <https://www.un.org/counterterrorism/ru/un-global-counter-terrorism-strategy>
- Державне агентство з електронного врядування України. URL: <https://www.e.gov.ua/u>
- Директива Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2016/1148 від 6 липня 2016 р. про заходи для високого спільного рівня безпеки мережевих та інформаційних систем на території Союзу. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2016. 19 лип. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-16#Text
- Женевський Центр демократичного контролю над Збройними Силами. URL:<https://securitysectorintegrity.com/uk>
- Захист інформаційного та кіберпростору. Служба Безпеки України. URL:<https://ssu.gov.ua/zabezpechennia-informatsiinoi-bezpek>

Стан дотримання Україною міжнародних стандартів у галузі прав і свобод людини: Спец. доповідь Уповноваженого ВРУ. К., 2021. 266 с.

Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010.
URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ST001982.html

Доповідь «Рекомендації зі стратегії національної безпеки Ізраїлю» (англ. Guidelines for Israel's National Security Strategy) опубліковано 2019 р.
Див.: URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/guidelines-israels-....>

Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2000-2021рр. (Інформаційні матеріали).
URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_Religiya.pdf

Офіційний сайт кіберполіції України: про підрозділ. URL:<https://cyberpolice.gov.ua/contacts>

Розсекречена історія. Служба зовнішньої розвідки. Офіційний сайт. URL:
<https://szru.gov.ua/history/stories?page=1>

Служба Зовнішньої розвідки України. URL: <https://szru.gov.ua/>

Соціологічні дані Центру Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/sotsiologii/pres-relizy>

Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ та координатор проектів ОБСЄ в Україні наголошують на зв'язку між безпекою жінок та їх політичною участю [OSCE Special Monitoring Mission and OSCE Project Co-ordinator in Ukraine stress link between women's security and participation. 23 November 2018] URL: <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/403709>

Співробітництво України з ЄС у воєнно-політичній, військовій та військово-технічній сферах. Представництво Про посилення контролю за діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань: Указ Президента України від 14 лютого 2015 року № 84/2015 Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції // Facebook. URL: <https://www.facebook.com/goeei.ua/>.

Посібник з РСБ (Реформі Сектору Безпеки). Женевський центр управління сектором б. URL: https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_BG_9_National%20Security%20Policies_RUS.pdf

Стратегічна панорама. Журнал Національного Інституту Стратегічних досліджень України. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/zhurnal-strategichna-panorama>

Українська Гельсінська Спілка. Міжнародні механізми захисту прав людини URL:
<https://web.archive.org/web/20111031003929/http://helsinki.org.ua/index.php?r=a1b11>

Управління ООН з прав людини презентує нову доповідь щодо України 24 червня 2022 р. URL: <https://ukraine.un.org/uk/187514-upravlinnya-oon-z-prav-lyudyny-prezentuye-novu-dopovid-shchodo-ukrayiny>

Фундація геопросторової розвідки США «GEOINT». URL: <https://usgif.org/mission-focus-defense-support-to-civil-authorities/>